

Sp.

302. Tillaga til þingsályktunar

[164. mál]

um vatnsöflun í Vestmannaeyjum.

Flm.: Unnar Stefánsson.

Alþingi ályktar að skora á ríkisstjórnina að láta rannsaka í samráði við bæjarstjórn Vestmannaeyja, hvernig heppilegast sé að leysa til frambúðar vandamál vatnsöflunar í Vestmannaeyjum.

Greinargerð.

Tillaga þessi var flutt á ofanverðu fyrra þingi, en náði þá ekki afgreiðslu. Henni fylgdi þá svofelld greinargerð:

„Andrúmsloftið hefur um skeið verið mengað eiturefnum eftir risakjarnorkusprengingar Rússa við Norður-Íshaf, aðeins 700—900 km frá Íslandi. Kjarnageislun er að vísu hvarvetna geigvænleg, en eitt byggðarlag hérlendis, Vestmannaeyjar, býr þó við algera sérstöðu, þar sem regnvatn af húspökum er notað til almennrar neyzlu. Kjarnageislun í regnvatni hefur aukizt geipilega við þessar sprengingar. Á fyrri helmingi seinasta árs mældist hún 2 til 8 pico Curie/litra (mælieiningar), en það sem af er þessu ári 440 til 481 pico Curie/litra, samkvæmt upplýsingum frá Eðlisfræðistofnun háskólans, sem fær vikulega send sýnishorn af vatni frá

Vestmannaeyjum. Búizt er við, að geislun aukist enn vegna rykskýja, sem yfir ber úr háloftum, og er þá ekki gert ráð fyrir áframhaldandi á sprengingum, sem því miður virðast horfur á að verði vegna andstöðu Rússa við raunhæft eftirlit með alþjóðlegri afvopnun. Fari svo, að kjarnageislun aukist að ráði í vatni, er talið óhjákvæmilegt að banna neyzlu regnvatns af húsaþökum, sem oft er blandað loft-ryki. Óþarft er að geta um þá hættu, sem yrði, ef ófrið bæri að höndum.

Þessi nýju viðhorf valda vaxandi áhyggjum og beina jafnframt athygli að öðrum þætti málsins, því ástandi, að sjór skuli vera notaður við fiskvinnslu í Vestmannaeyjum, þar sem verulegur hluti af heildarmagni útfluttra sjávarafurða er verkaður. Meðan svo er að sjór er tekinn skammt frá hafnarmynni til fiskþvotta, vofir stöðugt yfir viss hættu. Matvælaeftirlit í sumum ríkjum fiskkaupenda okkar gerir stöðugt strangari kröfur um hreinlæti í meðferð innfluttra matvæla, og eru sýnishorn af þeim rannsökuð nákvæmlega. Finnist skaðlegir sýklar í íslenskum fiski, mundi afleiðing þess geta verðað allan fiskútflutning landsmanna. Hér er því um að ræða alvarlegt mál, sem tvímælalaust er í verkahring ríkisvaldsins. Auk þessara ástæðna er skortur á fersku vatni til almennra heimilisnota orðinn svo tilfinnanlegur í Vestmannaeyjum, að leita verður varanlegra úrræða.

Þrjár leiðir koma þar til greina:

I. Lagning vatnsveitu úr landi. Bæjarverkfræðingurinn, Þórhallur Jónsson, hefur þegar gert áætlun um þá framkvæmd og telur heildarkostnað um 34 millj. kr. Er þá gert ráð fyrir að stífla Leitisá, sem er bergvatnsá, við Seljaland undir Eyjafjöllum, 10.5 km frá ströndinni, leggja pípur úr plastefni 13.5 km vegalengd í sjó og reisa loks dælistöð og vatnsgeymi á Heimaey.

II. Djúpbörun eftir vatni. Gerð hefur verið tilraun með leit að vatni á Heimaey með ófullkomnum jarðbor, en án árangurs. Reynsla, sem fengizt hefur á Reykjanes-skaga, bendir til, að hugsanlegt sé, að með djúpbörun megi finna jarðvatn, en til þessa verks þyrfti að nota jarðbor ríkisins og Reykjavíkurborgar. Ef jarðfræðingar telja líkindi til, að slík tilraun geti borið árangur, væri þessi lausn öruggari en leiðsla úr landi og ef til vill hagkvæmari, og ber að meta það.

III. Vinnsla vatns úr sjó. Á allra seinustu árum hefur átt sér stað ör tækniþróun í vinnslu vatns úr sjó, og hafa uppfinningar á nýjum framleiðsluaðferðum gert hana kostnaðarminni en áður. Er þessi leið farin í mörgum borgum erlendis, sem eiga við sama vanda að glíma. Magnús Magnússon póst- og símstöðvarstjóri í Vestmannaeyjum hefur í blaðagrein vakið athygli á þessu. Er nauðsynlegt, að kannað verði til þrautar, hvort unnt væri að hagnýta slíkar tækninýjungar, og þá jafnvel stofna til saltvinnslu, með því að ódýr raforka sem aflgjafi er fyrir hendi.

Eðlilegt virðist að telja, að ríkisstjórnin feli sérmenntuðu starfsliði í stofnunum sínum að kanna þær leiðir, sem hér hafa verið nefndar, og gera á þeim vísindalegan samanburð, enda á ríkissjóður verulega hagsmuni bundna við farsæla lausn, þegar til framkvæmda kemur, sbr. lög nr. 93 5. júní 1947, um aðstoð til vatnsveitna. Að sjálfsögðu ber að hafa um alla framkvæmd náð samstarf við bæjarstjórn og hagnýta þær upplýsingar, sem fyrir hendi eru um málið. En aðkallandi er, að niðurstöður fáiist hið allra fyrsta, og er því tillagan fram borin.“

Tillagan er nú endurflutt, enda hefur orðið enn ljósara en áður, að hér er um alvörumikið mál að ræða. Geislavirkni í regnvatni heldur áfram að vaxa síðan í haust, og er það afleiðing af kjarnorkusprengingum Rússa. Geislavirkni, eða kjarna-geislun, sem er betra orð, var að meðaltali í desembermánuði í regnvatni 520 pc/l.

Varðandi þær leiðir, sem koma til greina við lausn vandans, hefur það nýtt komið fram, að bæjarverkfræðingur Vestmannaeyjakaupstaðar hefur gert allnákvæma áætlun um kostnað við að leggja leiðslu úr landi, og byggist athugun hans á nýjum upplýsingum á verði plastefnis, sem notað yrði. Samkvæmt þessari áætlun hans virðist vatnsleiðsla geta orðið allmiklu ódýrari en gert var áður ráð fyrir eða í kringum 21 milljón. Þá telur hann einnig, að ekki sé kannað til þrautar, hvort ekki mætti leysa vandann með grunnbörun eftir jarðvatni með því að bora margar holur, sem næðu ekki niður fyrir sjávarmál. Sífellt er unnið að endurbótum á tækni við vinnslu vatns úr sjó, svo að af þessu er augljóst, að gera verður hið fyrsta nákvæma athugun á þeim lausnum, sem gætu reynzt tæknilega öruggar, og jafnframt að gera nákvæman fjárhagslegan samanburð á þeim leiðum.